

## Spis treści

|                                                                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Wstęp</b> .....                                                                                            | 9  |
| <b>Rozdział 1</b>                                                                                             |    |
| <b>Mit, symbol, rytuał w refleksji politologicznej</b> .....                                                  | 19 |
| 1.1. Mit .....                                                                                                | 19 |
| 1.1.1. Ewolucja interpretacji pojęcia mitu .....                                                              | 20 |
| 1.1.2. Czym jest mit? Mit a mityzacja.....                                                                    | 26 |
| 1.1.3. Wybrane definicje. Mit a kwestia wiary .....                                                           | 33 |
| 1.1.4. Próby systematyzacji pojęcia mitu w warunkach<br>postmodernizmu. Mitologia.....                        | 41 |
| 1.1.5. Mity początku, mity końca, mity powrotu. W kręgu wielkich<br>archetypów .....                          | 45 |
| 1.1.6. Mit a historia .....                                                                                   | 52 |
| 1.1.7. Specyfika mitu ze szczególnym uwzględnieniem realiów<br>ponowoczesności.....                           | 55 |
| 1.2. Rytuał .....                                                                                             | 60 |
| 1.2.1. Mit a rytuał .....                                                                                     | 60 |
| 1.2.2. Wybrane definicje .....                                                                                | 63 |
| 1.2.3. Funkcje i składowe rytuału.....                                                                        | 66 |
| 1.3. Symbol .....                                                                                             | 76 |
| 1.3.1. Próby zdefiniowania symbolu.....                                                                       | 76 |
| 1.3.2. Język jako system symboliczny. Władza symboliczna .....                                                | 81 |
| 1.3.3. Próby klasyfikacji konstrukcji symbolicznych.....                                                      | 87 |
| 1.3.4. Tożsamość symboliczna .....                                                                            | 91 |
| 1.4. Rytuał polityczny. Rola aparatu mitycznego i symbolicznego<br>w kształtowaniu wyobrażeń zbiorowych ..... | 95 |



## Rozdział 2

**Trawestacje mitu pochodzenia i agregaty manipulacji etnicznych**

|                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>etnicznych</b>                                                    | 105 |
| 2.1. Uwagi wstępne                                                   | 105 |
| 2.2. Dyskurs chorwacki                                               | 114 |
| 2.3. Dyskurs serbski                                                 | 132 |
| 2.4. Manipulacje etniczne i ich mityczne inspiracje                  | 140 |
| 2.5. Dyskurs bośniacki a manipulacje etniczne Serbów i Chorwatów     | 144 |
| 2.6. Dyskurs czarnogórski                                            | 164 |
| 2.7. Mityczne wsparcie ideologicznej wojny o panowanie nad Macedonią | 176 |
| 2.8. Dyskurs macedoński                                              | 183 |
| 2.9. Dyskurs albański                                                | 191 |
| 2.10. Podsumowanie                                                   | 202 |

## Rozdział 3

**Polityka historyczna – zmityzowana refleksja nad przeszłością**

|                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>nad przeszłością</b>                                                          | 205 |
| 3.1. Istota jakościowego spojrzenia na historię                                  | 205 |
| 3.2. Mit wielkiej historii                                                       | 208 |
| 3.3. Historia jest po naszej stronie                                             | 214 |
| 3.4. Polityka historyczna a nacjonalizm                                          | 221 |
| 3.5. Próby pokonania bałkańskich nacjonalizmów poprzez kreację nowych mitów      | 230 |
| 3.6. Nacjonalizmy i ich zaplecze mityczne. „Jad złej pamięci”                    | 234 |
| 3.7. Patriotyczny model historiografii. Selektywny dobór bohaterów historycznych | 255 |
| 3.8. Wielkie heroizacje, wielkie wiktylizacje                                    | 283 |

## Rozdział 4

**Wokół mitu kosowskiego**

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Wokół mitu kosowskiego</b>                                                | 295 |
| 4.1. Mit kosowski najpotężniejszym bałkańskim mitem narodowym                | 295 |
| 4.2. Bitwa na Kosowym Polu i jej zmityzowany obraz                           | 301 |
| 4.3. Bohaterowie z Kosowego Pola i ich symbolika w historii „świętej” Serbów | 307 |
| 4.3.1. Książę Lazar                                                          | 308 |
| 4.3.2. Vuk Branković                                                         | 314 |
| 4.3.3. Miloš Obilić                                                          | 319 |
| 4.4. Mit kosowski w serbskiej tradycji i kulturze                            | 323 |



|                                                                                                                     |                                                                        |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------|
| 4.5.                                                                                                                | Mit kosowski filarem serbskiego romantyzmu.....                        | 330        |
| 4.6.                                                                                                                | Kosowska wykładnia okresu I wojny światowej .....                      | 344        |
| 4.7.                                                                                                                | Mit kosowski w I i II Jugosławii .....                                 | 352        |
| 4.8.                                                                                                                | Kosowo czynnikiem legitymizującym władzę Slobodana<br>Miloševicia..... | 363        |
| 4.9.                                                                                                                | Mit kosowski w epoce postmiloševiciowskiej.....                        | 377        |
| <b>Zakończenie .....</b>                                                                                            |                                                                        | <b>381</b> |
| <b>Nacionalni mitovi i njihova uloga u procesu kreiranja<br/>politike na primeru država bivše Jugoslavije .....</b> |                                                                        | <b>383</b> |
| <b>Bibliografia .....</b>                                                                                           |                                                                        | <b>387</b> |
| <b>Indeks osobowy.....</b>                                                                                          |                                                                        | <b>417</b> |

Upadek komunizmu w Europie Środkowej i Wschodniej, grzebiąc ostatecznie wulgarnie internacjonalistyczną marksiowską przynależność do wspólnoty narodowej. Przestrzeń ideologiczną nie znosi pustki, stąd też jedne i te same wartości zostają natychmiast zastępowane innymi. Nationalizm manifestował swoją obecność we wszystkich państwach regionu, sformułowane hasła eksponowano od Warszawy po Moskwę, a zorientowane do stabilizacji politycznej i gospodarczej społeczeństwa chętnie słuchały pięknych opowieści o narodowej wielkości i wyjątkowości, jakie miały stanowić antidotum na zagubienie w nieprzewidywalnej i niebezpiecznej rzeczywistości. Jak zauważał E. Gellner, ludzie pozbawieni dotychczasowej ideologicznej poczucie pewności<sup>1</sup>. W przeważającej większości postkomunistycznych dyskursów pojawiały się w różnym okresie i na różną skalę postulaty budowy ojczyzny o nieokreślonych granicach, ojczyzny niezależnej, pełnej i bogatej.

Caseus Jugosławii był o tyle szczególny, że oprócz charakterystycznych dla całego regionu transformacji ustro-

<sup>1</sup> E. Gellner, *Stado i rzeszy cywilizacji nie posiadała analizy krytycznej* (Warszawa 1964), s. 50.